INTERNATIONAL JOURNAL OF TECHNOLOGY AND ACADEMIC RESEARCH

ISSN: 2224-6878 | Pakistan Volume 6, No. 10.

IF: 14.91 | 2026 http://waerasia.org/index.php/ijtar

XALQARO TAJRIBALAR ASOSIDA BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARIDA KREATIV FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Abdullayeva Nargiza Roxataliyevna
Qo’qon davlat universiteti boshlang’ich ta’lim kafedrasi v.v.b. dotsenti
Gmail: abdullayevanargiza8007@gmail.com, https://orcid.org/0009-0003-8346-0706, Tel: +998903048007
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.23727624

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalqaro tajribalar asosida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari, metodologik yondashuvlari va samarali ta’lim strategiyalari tahlil qilinadi. Kreativ fikrlashning mazmuni, uning kichik maktab yoshidagi bolalar intellektual rivojlanishi bilan aloqasi hamda ta’lim jarayonidagi ahamiyati yoritiladi. OECD tomonidan ishlab chiqilgan PISA kreativ fikrlashni baholash konsepsiyasi, o‘quvchilarning mustaqil g‘oya yaratishi, turli yechimlarni taklif qilishi, mavjud g‘oyalarni baholashi va takomillashtirishi bilan bog‘liq yondashuvlar o‘rganiladi. Shuningdek, muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, tadqiqotga yo‘naltirilgan ta’lim, STEAM yondashuvi va hamkorlikdagi faoliyatning imkoniyatlari ochib beriladi. Xalqaro tajribalarni milliy boshlang‘ich ta’lim sharoitiga moslashtirish bo‘yicha pedagogik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: kreativ fikrlash, boshlang‘ich ta’lim, xalqaro tajriba, PISA, muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, STEAM, mustaqil fikrlash, ijodkorlik.

Аннотация: В данной статье анализируются педагогические возможности, методологические подходы и эффективные образовательные стратегии развития креативного мышления у учащихся начальных классов на основе международного опыта. Раскрываются сущность креативного мышления, его взаимосвязь с интеллектуальным развитием детей младшего школьного возраста и значение в образовательном процессе. Рассматривается концепция оценки креативного мышления PISA, разработанная Организацией экономического сотрудничества и развития (ОЭСР), а также подходы, связанные с самостоятельным генерированием идей учащимися, предложением различных способов решения задач, оцениванием и совершенствованием существующих идей. Кроме того, раскрываются возможности проблемного обучения, проектного обучения, исследовательского подхода, STEAM-образования и совместной деятельности. Разрабатываются педагогические рекомендации по адаптации международного опыта к условиям национальной системы начального образования.

Ключевые слова: креативное мышление, начальное образование, международный опыт, PISA, проблемное обучение, проектное обучение, STEAM-образование, самостоятельное мышление, творчество.

Abstract: This article examines the pedagogical opportunities for developing creative thinking among primary school pupils through international educational experience. It explores the concept of creative thinking, its role in children’s cognitive development, and its significance

ISSN: 2224-6878 | Pakistan Volume 6, No. 10.

IF: 14.91 | 2026 http://waerasia.org/index.php/ijtar

in contemporary primary education. Particular attention is given to the OECD PISA creative thinking framework, which emphasizes generating diverse and original ideas, evaluating alternatives, and improving proposed solutions. The article discusses problem-based learning, project-based learning, inquiry-based learning, STEAM education, and collaborative activities as approaches that can foster pupils' creative potential. It also proposes recommendations for adapting international educational practices to the national context of primary education.

Keywords: creative thinking, primary education, international experience, PISA, problem-based learning, project-based learning, STEAM education, independent thinking, creativity, teaching methodology.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarga tayyor bilimlarni yetkazish bilan bir qatorda, ularni mustaqil fikrlashga, muammolarni turli nuqtayi nazardan tahlil qilishga, yangi g'oyalar yaratishga va o'z qarorlarini asoslashga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot oqimining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi va ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlar shaxsdan moslashuvchan tafakkur hamda ijodiy yondashuvni talab etadi.

Boshlang'ich ta'lim ushbu ko'nikmalarni shakllantirishning muhim bosqichi hisoblanadi. Aynan shu davrda bolalarda savol berish, kuzatish, taqqoslash, taxmin ilgari surish, muqobil yechimlarni izlash va o'z fikrini ifodalashga oid dastlabki tajribalar rivojlanadi. Agar ta'lim jarayoni faqat namunaviy topshiriqlarni takrorlash va yagona javobni topishga yo'naltirilsa, o'quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini namoyon etish uchun yetarli sharoit yaratilmasligi mumkin.

OECDning PISA 2022 kreativ fikrlash konsepsiyasida kreativ fikrlash g'oyalarni yaratish, ularning qiymatini baholash va ularni takomillashtirish jarayonlari bilan bog'liq kompetensiya sifatida talqin etiladi. Mazkur baholash 15 yoshli o'quvchilarga qaratilgan bo'lsa-da, undagi pedagogik tamoyillarni yosh xususiyatlariga mos topshiriqlar orqali boshlang'ich ta'limda ham qo'llash mumkin [1].

Shu nuqtayi nazardan, xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni milliy ta'lim mazmuniga moslashtirish boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning dolzarb yo'nalishlaridan biridir.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolaning maqsadi xalqaro pedagogik tajribalar va ilmiy manbalar tahlili asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlarni aniqlash hamda ularni milliy ta'lim amaliyotiga moslashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik yondashuvlarni tizimlashtirish va nazariy umumlashtirish metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Maqola nazariy-tahliliy xususiyatga ega bo'lib, unda alohida tajriba-sinov natijalari yoki statistik ko'rsatkichlar muallif tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijasi sifatida taqdim etilmaydi.

Kreativ fikrlash shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi, o'ziga xos hamda muayyan vaziyat uchun maqbul g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini anglatadi. U faqat san'at yoki tasviriy faoliyat bilan chegaralanmaydi. Matnni boshqacha yakunlash, matematik masalaga bir nechta yechim topish, tabiat hodisasini izohlash yoki kundalik muammoni hal qilish ham kreativ fikrlashning namoyon bo'lishi mumkin.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ fikrlashni quyidagi o'zaro bog'liq ko'rsatkichlar orqali o'rganish mumkin:

g'oyalar ravonligi — muayyan muammo yuzasidan bir nechta taklif yoki javob ishlab chiqish;

fikrlash moslashuvchanligi — bir masalaga turli nuqtayi nazardan yondashish va yechim usullarini o'zgartira olish.

ISSN: 2224-6878 | Pakistan Volume 6, No. 10.

IF: 14.91 | 2026 http://waerasia.org/index.php/ijtar

Mazkur ko‘rsatkichlar o‘quvchining ijodiy imkoniyatlarini kuzatish va pedagogik yordamni rejalashtirishga xizmat qiladi. Biroq kreativ fikrlashni bitta topshiriq yoki faqat javoblar soni bilan to‘liq baholab bo‘lmaydi. O‘quvchining yoshi, til imkoniyatlari, avvalgi bilimlari va topshiriq sharoitlari ham hisobga olinishi zarur.

Xalqaro ta’lim amaliyotida kreativ fikrlashni rivojlantirish o‘quvchini faol bilim oluvchi, tadqiqotchi va g‘oya yaratuvchi sifatida shakllantirish bilan bog‘liq. OECDning kreativ fikrlash bo‘yicha materiallarida ochiq javobli topshiriqlar, muqobil g‘oyalar yaratish, ularni baholash va takomillashtirishga alohida e’tibor qaratiladi.

Birinchi yo‘nalish — muammoli va tadqiqotga yo‘naltirilgan ta’lim. Bunday yondashuvda o‘quvchiga tayyor qoida yoki xulosa darhol berilmaydi. U kuzatish, savol qo‘yish, taxmin bildirish, dalillar yig‘ish va xulosa chiqarish orqali bilimga ega bo‘ladi. Masalan, “Nima uchun ayrim jismlar suv yuzasida suzadi, boshqalari esa cho‘kadi?” degan savol o‘quvchilarni taxminlar bildirish, tajriba o‘tkazish va natijalarni taqqoslashga undaydi.

Ikkinchi yo‘nalish — loyiha asosida o‘qitish. O‘quvchilar muayyan muammoni hal etish uchun reja tuzadilar, ma’lumot to‘playdilar, mahsulot yoki taqdimot yaratadilar va natijani muhokama qiladilar. Masalan, “Sinfimiz uchun ekologik burchak yaratish” loyihasida o‘quvchilar material tanlash, dizayn ishlab chiqish, vazifalarni taqsimlash va o‘z qarorlarini asoslash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Uchinchi yo‘nalish — STEAM yondashuvi. Fan, texnologiya, muhandislik, san’at va matematikani o‘zaro bog‘lash orqali o‘quvchilar nazariy bilimlarini amaliy faoliyatda qo‘llaydilar. Qog‘ozdan mustahkam ko‘prik yasash topshirig‘i matematika, muhandislik tafakkuri, dizayn va tajribani birlashtirishi mumkin. Bunda o‘quvchi faqat mahsulot yaratmaydi, balki uning nima sababdan muvaffaqiyatli yoki muvaffaqiyatsiz bo‘lganini ham tahlil qiladi.

To‘rtinchi yo‘nalish — hamkorlikdagi ijodiy faoliyat. Guruhda ishlash turli fikrlarni tinglash, o‘z g‘oyasini himoya qilish, boshqalarning takliflarini rivojlantirish va umumiy qarorga kelish imkonini beradi. Biroq hamkorlik samarali bo‘lishi uchun har bir o‘quvchiga faol rol berilishi, vazifalar adolatli taqsimlanishi va individual fikr bildirishga sharoit yaratilishi kerak.

OECDning kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga doir xalqaro loyihalarida ham o‘quvchilar uchun mazmunli, murakkab, turli yechimlarga ega topshiriqlar yaratish, mahsulot ishlab chiqish va fikr-mulohaza almashish kabi tamoyillar muhim deb ko‘rsatiladi [2].

Xalqaro tajribalarni milliy ta’lim tizimiga tatbiq etishda ularni to‘g‘ridan-to‘g‘ri ko‘chirish emas, balki o‘quvchilarning yoshi, o‘zbek tilidagi ta’lim muhiti, milliy o‘quv dasturlari va mavjud resurslarga moslashtirish muhimdir.

Topshiriqlar sodda va tushunarli vaziyatlardan boshlanishi lozim. Masalan, birinchi yoki ikkinchi sinfda rasm asosida hikoya tuzish, buyumning turli vazifalarini aytish, berilgan shakllardan yangi tasvir yaratish kabi faoliyatlar tashkil etilishi mumkin.

Yuqori sinflarga o‘tgan sari topshiriqlar murakkablashtirilib, bir nechta shartni hisobga olish, ma’lumotlarni taqqoslash, yechimlarni asoslash va o‘z ishini qayta ko‘rib chiqish talab etiladi.

Kreativ fikrlash faqat alohida mashg‘ulotlarda emas, balki ona tili, o‘qish savodxonligi, matematika, tabiiy fanlar va texnologiya darslarida ham izchil rivojlantirilishi kerak.

O‘qituvchi xatoni jazolash vositasi sifatida emas, balki fikrlashni davom ettirish va yechimni yaxshilash imkoniyati sifatida ko‘rishi zarur. Bunday muhit o‘quvchining o‘z fikrini erkin bildirishiga yordam beradi.

Muhokama. Xalqaro tajribalar kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun ta’lim mazmuni, metodlar va baholash yondashuvlari o‘zaro uyg‘un bo‘lishi zarurligini ko‘rsatadi. Faqat ijodiy

ISSN: 2224-6878 | Pakistan Volume 6, No. 10.

IF: 14.91 | 2026 http://waerasia.org/index.php/ijtar

topshiriqlar sonini ko‘paytirish yetarli emas. O‘quvchi o‘z g‘oyasini yaratishi, sinashi, dalillar bilan asoslashga urinishi va qayta takomillashtirishi uchun izchil pedagogik muhit talab etiladi.

Shuningdek, o‘qituvchining metodik tayyorgarligi muhim omildir. O‘qituvchi ochiq topshiriqlarni loyihalash, turli javoblarni qabul qilish, sifatli savollar berish va o‘quvchining fikrlash jarayonini kuzatish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak. Bunda kreativ fikrlashni fan mazmunidan ajratmasdan, o‘quv dasturidagi maqsadlar bilan birlashtirish maqsadga muvofiq.

Xulosa. Xalqaro tajribalar asosida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativ fikrlashni rivojlantirish o‘quv jarayonini faol, muammoli, tadqiqotga yo‘naltirilgan va hamkorlikka asoslangan tarzda tashkil etishni talab qiladi. PISA kreativ fikrlash konsepsiyasidagi g‘oya yaratish, baholash va takomillashtirish tamoyillarini yosh xususiyatlariga moslashtirish boshlang‘ich ta’lim metodikasini boyitishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Rokhataliyeva, A. N. (2022). Teaching of mathematics on the basis of advanced international experiences. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, *3*(7), 50-55.
2. Rokhatalievna, A. N., & Kadiraliyevich, A. A. (2022). Didactic foundations of improving the creative activity of future mathematics teachers by means of information and communication technologies. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning*, *3*(7), 1-5.
3. Roxataliyevna, A. N., & G’ulomovna, Y. S. (2021). Teaching Children Problem-Solving in Preschool. *Middle European Scientific Bulletin*, *9*.
4. Pedagogik kompetentlilik va kreativlik asoslari” moduli bo‟yicha o’quv-uslubiy qo’llanma.:– Toshkent 2015,40 bet
5. Абдуллаева, Н. Р. Математикани ўқитишда ўқувчиларни креатив фаолиятини ривожлантиришнинг дидактик тамойиллари. *“JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH” VOLUME 1, ISSUE 6*, 119.
6. Shoqosim o'g'li, A. U., Rahimovna, T. O. R., Mamasiddiqovna, A. N., Mamasoliyevich, T. R., & Roxataliyevna, A. N. (2022). Technologies For Improving The Quality Of Educational Results Of Schoolchildren By Developing A Personalized Model Of Teaching Mathematics Through Interactive Stories. *Journal of Positive School Psychology*, *6*(11), 1354-1365.